

ja no estiguem segurs que el mot sigui verament tolosà i no pas dels nostres Pirineus. En tot cas el mot és estrictament pirinenc i és des d'aquí que Rabelais manllevà «*tregenier*: muletier», que usa en el cap. II de *Pantagruel* (Sainéan, *La Langue de Rab.* II, 188).

En català degué ser més subpirenaic que de les altres valls del Pirineu central: i es comprèn: perquè els traginers eren gent que pujaven de Lleida i Balaguer, per les Nogueres i el Segre amunt. El cas és que la forma pallaresa-ribagorçana hauria de ser segons la fonètica dialectal, amb *y* i no pas *g* (*ž*); ara bé aquesta forma només l'he sentida al capdamunt de la vall de Cardós *trainés* a Estaon (1934), i allà és verament autòcton perquè hi designa els pallaresos que baixaven a Tarragona a cercar vi per proveir-ne el Pallars. Altrament, fins en aquelles comarques es presenta en la forma manllevada del català de la plana o del peu Sud del Montsec: *tražině* (Solana dels *tražinés* a la Vall d'Àsua, Font dels *tražinés* a l'Alt Flamicell: Llessui, Ènval, 1959).

Anàlogament tirant cap a la Noguera Ribagorçana: a Moror «uns lladres hi van matar uns *tražinés*»; a Montanyana el *tražině* és tan conegut com el *tarraquet* que no mena més que un o dos animals, i aquell, va amb 4-6 (1957). A Benasc *tražiněro* (1965) on jo també vaig sentir la dita proverbial p. p. Ferraz «Ta Sant Anton de Chinero camine una hora més el *trachinero*» («para S. Antonio de enero, camina una hora més el ---», p. 47). I així vaig sentir-ho amb la fonètica dialectal de cada vall, per l'Alt Aragó («pa san Antón de čině alarga una hora el *tražině*» SJuan de Gistau, 1965) fins molt cap a Ponent, si bé a Echo, almenys avui, ja només usen *arriero* (1966).

Traginer 'mula de ---' (cerd. BDC XIX, 213). *Tragineria*. *Traginat* 'agitat?' (DAG.). *Traginaire*; *traginada*; +*traginadis* [1507 «advecticius», Busa-N., no -dor com posa AlCM]; *traginadissa* f. *Traginadura* [Busa-N.]. *Entraginar-se*.

Tragella [S. XIV] del ll. vg. *TRAGĚLLA, diminutiu del ll. cl. TRAGŮLA 'rascle per igualar', 'xarxa de ròssec', 'javalina o venable proveït d'una corretja, que permet rependre-la', derivat de TRAHERE 'estirar, arrossegar': el DAG. recull *tragella* a Montcada per «instrument o eina de conreu per a nivellar el terreny», i AlCM en dóna un gràfic i moltes variants de pronúncia val. i cat. occid., amb una cita del S. XIV de l'Arxiu de Montblanc. Jo he sentit *trəžělə* al Prat de Llobregat per a un 'instrument que s'arrossega pels camps o pels estanyes, per recollir terra, que després s'aboca a la sortida del camp o prat a manera d'un carro de trabuc' (1932), en el Priorat *traigella* «espècie d'aplanador que serveix per igualar el terreny de conreu, abans de plantar-lo» (*traiguella* err. tip.) (Poboleda, *Bull. Cl. Pir. Tssa.* II, 171).

En el Segrià vacillen entre el consonantisme correcte i la dissimilació *ž-l* > *z-l*, i allà avui junyen l'eina a un tractor, o fan entre els dos un aparell combinat: «vull dir allò *trəžělət* amb *trəžèles* dels tractors» (assenyalant un bocí de terra), però després pronuncià *trəžělə* el verb: Artesa de Ll., mentre que Alcarràs

amb *trizēla* ja designaven l'aparell combinat (1964). En val. apitxat sento *tračīla*: «és per arrossegar terra amb un tractor» Silla; «*sentaular* vol dir igualar el sòl amb *tr* llevant els gassons» Sollana (1962). Del cat. de Val. deu ser manlleu el murc. *trajilla* (GaSoriano). És en el verb *tragellar*, on -gell- és àton i per tant susceptible d'alteració fonètica, que es produïren: a) el canvi de *e* en *i*; b) la metàtesi en *trizellar*; c) la metàtesi en *trellijar*; i per analogia del verb les citades formes *tračīla* (a), *trizēla* (b), i (c) «*trellija* 'recollidor de fusta per nivellar la terra'», *Canyis* (SGuarner, *gloss.*).

És segur que ja figura *tragella* en JRoig (si bé Chabàs imprimí *trugella*, sense var., però òbviament prenent per *u* la *a* ms. oberta per dalt, que hi haurà en el ms., com és usual en la lletra d'aquell temps): «L'aygua abandona: / franca la dóna / l'alt cequier / a l'hereter, / qui, pel que ou, / sa terra mou / ab jou e rella; / ab sa *tragella*, / exada, pala, / son camp eguala, / fa-hi cavallons, / ab alerons / ---», v. 14794 (amb nota sense valor de Chabàs, que pretén veure-hi ll. *trudes* o *trulla*, objectes i mots inconciliables).¹⁰

Tragellar 'nivellar la terra amb *tragella*' val. AlCM, cat. occ. (supra), però també cat. or. (en el Berguedà aplicat als camins transitats): («si seguïu el camí més *trəžělət* no us perdreu» La Quar, 1933). Del mateix *TRAGELLA provenen el port. *trela* «rodillo para aplanar», cast. *trailla* «especie de rastrillo para igualar el terreno» [1739]; mentre que de les altres accs. de TRAGULA provenen el cast. *trailla* «cuerda con que se lleva el perro atado a las cacerías» [c. 1340], i «un par de perros atraillados», així com el port. *trela*, gall. *trela* en sentit semblant. En cat. *trailla* 'canilla' és castellanisme dolent i poc usat (encara que ja es trobi en alguna adaptació cat. del Nebrixa).

El cat. *tralla* prové del ll. clàssic TRAGŮLA (supra) en el sentit de 'javalina o venable proveït d'una corretja que permet rependre-la', d'on passa a designar la corretja; com defineix el DAG.: «el tros de corda o cuiro, que en forma de trena o de cordó va lligat al cap d'un bastó per constituir tot junt les xurriaques»: «un gitano --- lo gec curt y aytrós --- unes xurriaques, passada la *tralla* sobre les espatlles, fent volejar la fusta ---», EmVilanova (O. C. II, 127); «des xurriaques, que li penjaven sobre el pit, enrotllades al coll per la *tralla*», Ruyra (P. de Rosa I, 78). Després s'estén a d'altres menes semblants de corretja o corda: 'brida o regna per frenar el cavall' sembla ser el sentit que té en Jordi de Sant Jordi [c. 1415, val.] i en dos altres textos val. de fi S. xv citats per AlCM (§ 1); «la corda que es passa per damunt dels àrguens quan s'hi porta palla» (DAG.).

Costes NE.: *la trāžē* 'la corda que subjecta els barnois' (II, 126b13) o sigui els suros o rodones de suro que marquen on s'ha fondejat una nansa etc. (StPolM, 1931), 'la corda per sondar la fondària abans de calar una nansa', 'la longitud d'aquesta corda' Cadaqués, 1880-90 (allí tenen de 120 a 130 canes), 'la gúmena o sègola de la barca de pas' (la *trāžē* de la barca que des de Clairà s'usava per anar a Perpinyà travessant l'Agli, 1960).